

Det overnaturlige

Filosofi

Med mammutværket "Det overnaturlige" følger Neutzsky-Wulff op på "Okkultisme" og "Magi" fra henholdsvis 1985 og 1986, to bøger der i lang tid kun har været opdrivelige på det antikvariske marked. Bogen kan læses uden, at man er bekendt med "seriens" første to bind.

Erwin Neutzsky-Wulff. Det overnaturlige. Borgens Forlag 2004. 709 sider. 499 kr.

af Lars Gorzelak Predersen

Der er tale om en såkaldt "moderne grimoire", dvs. et værk der har som ærinde at supplere læseren med en nøgle, der skal gøre det muligt for ham eller hende at gebærde sig i det overnaturlige. I teori såvel som i praksis. På bogens lidt over 700 sider bliver der plads til lidt af hvert, bl.a. til et opgør med positivistisk videnskabsteori og til nogle – selv for denne forfatter – usædvanligt indædte udfald mod alt, hvad der har med akademisk sindelag at gøre. The Academic Crowd har rigtignok aldrig været ENWs kop the, han foretrækker selvuddannede, men bagatelliseringen af universitetsuddannelserne og mistroen til, at de fører noget nyttigt med sig, fremføres alligevel i "Det overnaturlige" i skarpere vendinger end tidligere. Videnskabelighed kan defineres som det "ikke at sige noget, medmindre andre har sagt det først", hedder det f.eks.; "selvstændig tænkning" er underordnet "noter og litteraturliste" i universitetssammenhæng (idet ENW med vanlig ubeskyldighed tilføjer, at hans eget værk vil komme til at danne udgangspunkt for adskillige tusinde afhandlinger med tiden; s. 158). Universitetsanstalterne befolkes af "forvoksede gymnasieelever" (s. 157), som blindt accepterer de ideer, de fodres med, og citerer gamle travere uden et eneste kritisk blink; "lidenskabelig deltagelse", dvs. ENWs egen position, er kort sagt i et og alt det modsatte af "akademisk afstandtagen" (s. 283).

Man behøver ikke at have gået på universitet for at vide, at noget er der vel nok om snakken; men som meget mere end provokationer skal man nok ikke opfatte de forskellige statements. Urimelige, som de jo helt klart *også* er. Det provokatoriske er og har lige fra starten været en vigtig ingrediens i ENWs formidlingsteknik – den kritiske forholden sig til traditionel virkelighedstænkning, til "trends" (Ringenes Herre, Star Wars, etc.) og frem for alt til kristendommen, der naturligvis også her får på puklen og stilles frem som menneskehedens Store Tragedie. Dødsreligionen par excellence der kastede os ud i årtusinder af kvinde- og verdenshad og gjorde os til fascister og i mangel af en rigtig

[1]

(livsbekræftende) religion til pop-okkultister. Ved flere lejligheder, f.eks. på s. 288, hentydes der uden nærmere uddybning til den "fascistiske folkekirke"; den kirke der længe efter, at den oprindelige religions verdensfjendske evangelium er udartet til socialdemokratisme fortsætter med at udgyde "åndsdrebbende puritanisme ... dødsfiksering på livets bekostning, rent had" (s. 202).

Spørgsmålet ligger lige for: balancerer ENW ikke med sådanne generaliseringer på kanten af den intolerance og tendentielt totalitære tænkning han selv langer ud efter? Kristendommen begyndte som bekendt som dommedagssekt, og Jesus var så vidt vides ikke typen, der holdt af en god, demokratisk debat – ENW kan til en BESTEMT type kristne læses utvivlsomme frustration påpege at "Hedenskab er liv, kristendom død. Den førstes symbol er en fallos, den sidste et henrettelsesinstrument" (s. 203). Hvad kristendommen er i dag er dog måske et spørgsmål, man i al stilfærdighed bør overveje med sig selv. Den er jo i al fald, sådan som ENW selv er flittig til at påpege, på ingen måde det samme som urkristendom, og er måske endog – fordi den i stigende grad er blevet knyttet til den enkeltes indre liv gennem trosbegrebet – også vanskeligere at sætte på formel, end "Det overnaturlige" giver udtryk for. Måske.

Neutsky-Wulffs sprogstil er bom-bastisk og passioneret, ligesom det er fuldt ud med vilje, at bogen savner udførlige kildehenvisninger. Det kærligheds- og kundskabsløse liv under kapitalismens herredømme fremstilles som skinbarligt slaveri – "en human form for svineavl", som der står på s. 383 – over for hvilket ENW ønsker at udpege alternativet i form af den religiøse hengivelse. Som her ikke har meget med salmesang i kirken at gøre, men er af seksuel art. Sex og religion er i kristent regi modpoler, i det mindste på papiret (derimod ikke, eksempelvis, inden for den kristne mystik), et faktum der for os vanskeliggør en forståelse af religionens oprindeligt intime sammenhæng med det seksuelle mysterium. Der ellers er så rigeligt bevidnet i litteraturen. Seksual- eller måske rettere kvindeforskrækket var som bekendt også den alt andet end kristne Nietzsche, der får følgende kritik med på vejen: ""Dionysos: Sensualitet og grusomhed", skriver Nietzsche i sin pervertering, "Wille zur Macht". Ømhed og strenghed, svarer vi. Religionen er som det eneste sunde grundlag for menneskelig eksistens frem for noget Wille zur Ohnmacht. Vi smilede, da Friedrich ville gøre ham [Dionysos, lgp] "mandig" – Aischylos kalder ham "gynnis", a sissy" (s. 154).

Religion og seksualitet er for ENW aspekter af samme erfaring, og der er, som man fornemmer, oven i købet tale om seksualitet af den politisk ukorrekte slags: mænd, der kvindeliggøres, og kvinder, der får smæk. I selvopgivelsens og -overskridelsens navn. Guder kan li' kvinder, siger ENW, og derfor forudsætter

mandens omgang med guderne hans kvindeliggørelse (jf. kapitlet "På kvinders vis"). En teori, som ENW eksemplificerer overbevisende med henvisninger til et væld af tekster. Ydmygelseserfareningens forskellige former (viljesløsheden som transcendsmiddel, s. 170) spores op gennem det historiske, religiøse kildemateriale og aktualiseres i bogens tredje kapitel ("Indvielse") gennem beskrivelser af "Huset", hvor det kvindelige klientel udsættes for seksuel opdragelse (frivilligt, forstås). Make-up er "lige så vigtig en opfindelse som seglen og hjulet" (s. 123), for det er kvindens evne til at lokke guden til sig og fastholde dennes interesse, der sikrer virkelighedens vedligeholdelse gennem den religiøse praksis. "Vi kan misbillige dette, men der er ingen anden vej. Kvinden er det tøjrede kid, som hidlokker tigeren, og uden denne Tyger Tyger burning bright er der ingenting ingenting" (s. 123). Ifølge ENW forudsætter forståelsen af det religiøse således en revurdering af vore (freudianske) forestillinger om, hvad der konstituerer normal og unormal seksualitet. Igen befinder kristendommen sig ved problemets rod.

Som nævnt benytter ENW sig af en retorik, der skal rive læseren ud af den tryghedsidioti, forfatteren mener er en moderne form for massehypnose, og ind i den religiøse erfarings univers af meningsfuldhed og sammenhæng. At "søge det sværd og den krone, der er lagt frem til netop os på verdens alter, med brændende lidenskab" er målet, læserens genopdagelse af sin "menneskelige fædrearv" (s. 358) som verdensskaber; for mennesket gælder det ikke om i stræben efter succes og karrierefremgang at indrette sig i det allerede foreliggende, men om at skabe dette foreliggende fra grunden af. Det gør det kun ved at få et forhold til det overnaturlige. Noget, som vores filosofiske bagage imidlertid spærrer os vejen for.

Derfor begynder "Det overnaturlige" med en gennemgang af filosofihistorien med udgangspunkt i den græske filosofi og med foreløbigt endemål i det nye begreb om en statisk virkelighed bag virkeligheden (s. 38), der udvikles hos Platon i *Staten*. Resten – synes ENW i lighed med visse filosofihistorikere at mene – er fodnoter, dvs. indtil fremkomsten af kvantefysikken og den naturvidenskabelige komplementaritetstænkning som udformet af bl.a. Niels Bohr, der endnu engang vender tilbage til virkeligheden, som den virkelig (virkelig) er, nemlig dynamisk, iagttagerafhængig. At kalde kvanteteorien for "den vigtigste begivenhed i menneskets historie" er "ingen overdrivelse"; den eliminerer nemlig hele "den videnskabelige strategi fra Thales til Einstein" (s. 53) og vender op og ned på den epistemologiske tradition, der blev indledt med den klassiske filosofi og cementeret i (tvangs)tanken om en "ydre" omverden.

Som filosofihistorie er gennemgangen springende, i bedste fald selektiv, hvilket da også netop er hensigten. Formålet er ikke at skrive filosofiens

historie, men at skrive virkelighedens (s. 45): gennem udvalgte highlights at eksemplificere, hvordan virkeligheder omformes, skabes og destrueres efterhånden som vore forestillinger revolutioneres, udbygges og går under. "Det overnaturlige" – bogen såvel som fænomenet – vil være uforståelig for den, der klynger sig til et positivistisk virkeligheds- og vidensbegreb.

Det er netop en hovedtanke i Neutzsky-Wulffs argumentation, at den klassiske naturvidenskab, i hvis teoretiske efterdønninger vi endnu orienterer os, må regnes som den største overtro af alle. Metafysik er fremmed for religionen, der nøjes med at koncentrere sig om det, der kan erfares (s. 28). Den tankegang vil for mange forekomme mærkelig; vi har gerne en tendens til at opfatte religion som noget, der vedrører det indre liv, værdier og samvittighed i højere grad end "fysisk" virkelighed. Religion er imidlertid ikke, eller har i det mindste ikke altid været, slet og ret en trossag – det blev den først da Gud trak sig ud af verden – men gælder selve spørgsmålet om virkelighedens grundlæggelse gennem mennesket(s bevidsthed), det skabende dyr, hvem guderne behøver, ligesom mennesket behøver guderne. "Uden guderne var mennesket intet" (s. 203).

Dén opfattelse bliver ENW nok ikke populær på i religionshistorikerkredse, men til gengæld sætter den ham ud over et almindeligt religionshistorisk problem, nemlig spørgsmålet om, om 99% af de mennesker, der gennem historien har befolket kloden, mon har været idioter. Dét har som bekendt gennem længere tid været den almindeligste holdning til problematikken, omend man efter positivismens endegyldige spillen fallit har været en anelse mere påpasselig med at bringe den oplysningsfilosofiske udviklingsmodel på bane. ENW ved bedre: der findes kun modellerne (: virkeligheden består af modellerne), og kriteriet for, om modellerne er værd at holde fast i, er ikke, om de forsyner os med en i videnskabelig forstand korrekt beskrivelse af virkeligheden, men derimod om de virker.

Når man først har saboteret forestillingen om, at moderne mennesker skulle befinde os på et mere fremskredent erkendelsesniveau end såkaldt "primitive" ditto, kan man begynde at undersøge de primitives religiøse adfærd, og dermed bedrive rigtig religionshistorie. En religionshistorie, der da ikke længere ville være akademisk i dette ords triste forstand, men som ville være motiveret af et lidenskabeligt ønske om at forstå fortidens mennesker, ikke ud fra arkivar-interesser, men i erkendelsen af, at vi selv er åndeligt fattigere, og, vor fremskredenhed til trods, har brug for tidligere tiders hjælp hvis ikke vi skal drukne i krystalhealing og pyramideenergi.

Anderledes formuleret: "overnaturen" – og det tendentielt misvisende i denne betegnelse kommer jo af, at den er resultatet af en tidsånd, der mente at kunne indkredse naturens love definitivt og med millimeternøjagtighed, og

derfor så at sige fik en rest tilovers – er, hvordan man end vender og drejer sagen, nu engang "solidere forankret i det historiske kildemateriale end den anden verdenskrig" (s. 45). Så hvis "troen" på det overnaturlige er "overtro", er "troen" på anden verdenskrig det vel i endnu højere grad. Fornuftigvis.

Hvad der først og fremmest gør ENWs udgivelser spændende, er hans vilje til at tage det faktum, at det overnaturlige har været hverdag for mennesker i stort set alle andre tidsaldre end netop vor egen, alvorligt. Vil man ikke acceptere tanken om det overnaturlige som andet end religiøs symbolik og eventyrtale, er man som religionshistoriker nød til at overveje det overnaturliges fremtrædende og selvfølgelige status i tidligere tider. Nærmere bestemt er man nød til at tage sin egne (mere eller mindre bevidste) forestillinger om at leve i den mest oplyste af alle tidsaldre op til revurdering; hvor solidt et fundament hviler vores videnskabelige skråsikkerhed på, når det kommer til stykket? For Feyerabend var i det mindste sagen klar: videnskab er som livsanskuelse hverken mere eller mindre privilegeret eller "selvfølgelig" end voodoo, anything goes så længe skidt virker.

Hele miseren kommer jo, som ENW så rigtigt vurderer, i en bestemt forstand af vort eget, statiske virkelighedsbegreb: virkeligheden, skønner vi, har altid været den samme, og derfor må andre mennesker på en eller anden måde have taget FEJL, mens vi selv har RET. En sådan kulturel overlegenhedsfølelse har vi imidlertid, ønsker ENW at påvise (og dét er han jo trods alt ikke ene om i den filosofiske litteratur efter anden verdenskrig), strengt taget ingen grund til at nære. På nogle områder er vi i besiddelse af uendeligt mere avancerede teknikker end vore forfædre, mens vi på andre er sakket håbløst bagefter.

Når man sorterer de kristne fascister, de almindelige (fascister) og akademikerslænget fra, står det spørgsmål rimeligvis tilbage, hvem "Det overnaturlige" egentlig er skrevet til. Et spørgsmål, som ENW da også finder på sin plads selv at stille og besvare. "Dette er i bogstaveligste forstand en bog for alle: Ingen er så uvidende eller vidende, at han ikke vil kunne have glæde af den. I det allermindste er det svaret på et meget gammelt teoretisk spørgsmål: Hvad er det med de religioner?" (s. 158). Det er i sin besvarelse af dét spørgsmål – hvad det lige præcis er med de religioner – at ENW uomtvisteligt glimrer og med sit værk rager langt, langt op over andet dansk materiale om emnet. Af den grund at forfatteren her, som altid, tager sit stof seriøst uden at presse moderne bedrevenhed ned over tidligere tiders "overtro". Projektet er mildt sagt ambitiøst, der er ikke meget mellem (eller hinsides) himmel og jord, som forfatteren ikke sætter sig for at belyse i "Okkultisme"-trilogien. Der er, hvad man nu end kan have af indvendinger imod forfatterens mere idiosynkratiske digressioner, tale om en litterær bedrift af format og uden sidestykke på området.